

DEZVOLTAREA REGIONALĂ SI DEZVOLTAREA DURABILĂ REGIONAL AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Elena COZAC
Universitatea Oradea

Geographical areas of our country contain different socio-economic characteristics, representing specific elements for regional and sustainable development projects. Sustainable development represents the possibility of optimization of the economic development of a territory without affecting the environment. Therefore the most important aspect is to preserve the environment quality for the next generations.

Regional development represents the general policy of central and local bodies which aims to improve the economic performances of some geographic areas organized in Development Regions, benefiting of the Government, the European Union and other national and international authorities support. The implementation proceedings of regional development policy were initiated in 1997, when the Romanian Government approved The Green Charta of Regional Development in Romania and it was continued during the period of 1998-1999 with the elaboration of the necessary institutional frame and legislative background. Regional development policy, as integrated part of the reform process and the adhesion process to the European Union, must secure the fact that the regional development programs promoted by the Romanian Government and by each region itself will allow a well-balanced development for a socio-economic cohesion.

Keywords : *geographical, regional, policy, development, sustainable.*

Regiunile geografice ale țării noastre cuprind particularități variate de natură socio-economică, reprezentând totodată elemente specifice care trebuie să stea la baza proiectelor de dezvoltare regională și durabilă. Dezvoltarea durabilă reprezintă o posibilitate de optimizare a raportului dintre dezvoltarea unui anumit teritoriu din punct de vedere economic fără a distruge mediul înconjurător.

Dezvoltarea regională este definită ca fiind ansamblul politicilor autorităților publice centrale și locale, elaborate în scopul îmbunătățirii performanțelor economice ale unor arii geografice constituite în Regiuni de Dezvoltare și care beneficiază de sprijinul Guvernului, al Uniunii Europene și altor instituții și autorități naționale și internaționale interesate.

Procesul de implementare a politicilor de dezvoltare regională, a fost inițiat în anul 1997 prin aprobarea de către Guvernul României a Cartei Verzi a

Dezvoltării Regionale în România și a continuat în perioada 1998-1999, prin construcția cadrului instituțional și a suportului legislativ necesar.

Politica de dezvoltare regională ca parte integrată a procesului general de reformă și a procesului de aderare la Uniunea Europeană, trebuie să asigure faptul că programele de dezvoltare regională promovate de Guvernul României și de fiecare regiune în parte vor permite realizarea unei dezvoltări echilibrate în sensul reducerii disparităților existente și a promovării coeziunii economice și sociale.

MATERIAL ȘI METODĂ

Politica în domeniul dezvoltării regionale a contribuit la prosperitatea multor regiuni, ceea ce s-a reflectat în avântul economic al U.E., care în prezent este o zonă a lumii puternic dezvoltată.

Scopul politicii regionale comunitare este de a asigura o dezvoltare echilibrată a regiunilor situate pe teritoriul comunitar, prin reducerea disparităților economice și decalajelor existente între diferite state membre și între diferite regiuni ale acestora.

Clasificarea regiunilor la nivelul Uniunii Europene a fost concepută pentru a ușura identificarea regiunilor cu probleme și implementarea funcțională a politicii regionale. NUTS (Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques) a fost creat pentru a forma unități teritoriale în scopul elaborării unui sistem regional de statistică, pentru analize economice, precum și pentru o politică de dezvoltare. Sistemizarea conform NUTS are cauze practice, se bazează pe unități teritorial-administrative, iar configurația de date statistice se sprijină pe acestea. Sistemul NUTS este important pentru fundamentarea politicii regionale europene, aceste unități reprezentând cadrul sarcinilor de programare, finanțare și dezvoltare.

Pornind de la bazele informaționale la nivel regional, se pot defini criterii obiective care determină dacă o regiune poate fi calificată drept spațiu problematic și, prin aceasta, ea devine obiectul politicii structurale.

În lucrarea de față se prezintă o succintă analiză a dezvoltării regionale bazată pe principii și criterii de diferențiere în profil teritorial și în timp.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

La nivel mondial, regiunile au evoluat în mod diferit și în ritm diferit. Europa a conștientizat aceste realități încă de la debutul construcției europene, ținând seama de complexitatea peisajului din punct de vedere al gradului de dezvoltare a regiunilor. Cauzele acestor disparități constau în: rate diferite ale creșterii economice; dezechilibre demografice; factori naturali și resurse economice diferite; nivelul producției; nivelul venitului pe locuitor; gradul de ocupare a forței de muncă; nivelul de pregătire profesională; lipsa infrastructurii etc. În numeroase state existau dezechilibre regionale, cum ar fi vestul Irlandei, sudul Italiei, Corsica, insulele din Grecia etc. Dezechilibrele acestor regiuni erau date de amplasarea lor la mare distanță de centrele dezvoltate având parte de dezavantaje mari, la care se adăuga și venitul redus pe cap de locuitor.

Discrepanțele pot să apară și în mediul rural, în zonele cu pământ sărac, acolo unde lipsește tehnologia și capitalizarea, înregistrându-se un grad ridicat de șomaj. Acest fenomen era întâlnit în state ca Italia, Spania, Portugalia, Grecia și

Irlanda, zone care reprezentau doar 17 % din teritoriul Uniunii Europene, afectând numai 5 % din populație. Comunitatea Europeană a oferit sprijin și pentru regiunile situate în criză datorită declinului unor industrii de baza (oțel, cărbune, construcții navale) și modificării structurilor industriale. Lipsa unor politici de intervenție în aceste regiuni poate avea consecințe economice și sociale dezastruoase, prin faptul că:

1. - *disparitățile economice regionale determină o rată națională a șomajului mult mai înaltă decât în cazul în care disparitățile regionale ar fi mai atenuate ;*

2. - *disparitățile economice regionale duc la o folosire sub nivelul optim a infrastructurii economice naționale ;*

3. - *presiunile inflaționiste cresc pe măsură ce disparitățile economice regionale cresc.*

Ca urmare a celor prezentate mai sus, politicile comunitare se concentrează pe: *stimularea fluxului de investiții; acordarea de subvenții și împrumuturi companiilor care își vor desfășura activitatea în regiunile ce prezintă o rată ridicată a șomajului; stimularea creșterii economice prin acordarea de facilități firmelor mici și mijlocii; încurajarea creării de firme noi în aceste regiuni dezavantajate și reabilitarea infrastructurii economice regionale prin intermediul investițiilor.*

Instrumentele Uniunii Europene destinate reducerii disparităților regionale și întărirea coeziunii economice și sociale sunt: *Fondurile Structurale, Fondul de Coeziune, Inițiativele comunitare, Fondul de solidaritate al Uniunii Europene, precum și unele facilități oferite prin Banca Europeană de Investiții.*

Fondurile Structurale funcționează pe bază de programe care sunt structurate în funcție de domeniile și obiectivele prioritare ale politicii regionale.

Principiile care stau la baza operaționalizării Fondurilor Structurale sunt:

a) *principiul programării ; b) principiul parteneriatului ; c) principiul adiționalității ; d) principiul monitorizării controlului și evaluării.*

Principiul programării se referă la pregătirea planurilor multianuale de dezvoltare care se realizează pe baza deciziilor luate în parteneriat cu statele membre și care au ca finalizare asumarea de sarcini de către organisme publice sau private.

Principiul parteneriatului subliniază gradul de descentralizare ce caracterizează întreaga politica regională și aplicabilitatea subsidiarității.

Principiul adiționalității are în vedere completarea asistenței comunitare prin finanțare națională astfel încât fondurile comunitare să nu înlocuiască fondurile naționale alocate pentru dezvoltarea unui anumit sector, ci să vină în completarea acestora.

Principiul monitorizării, evaluării și controlului este elementul de noutate adus de reforma din domeniul fondurilor structurale din anul 1999. Statele membre ale Uniunii Europene au atribuții administrative și au obligația de a desemna comitete de monitorizare precum și o autoritate națională corespunzătoare fiecărui

program al fondurilor structurale. Tot sub incidența acestui principiu intră și modalitățile de plată și control financiar.

Fondurile Structurale reprezintă cea mai importantă parte din instrumentele financiare și cuprind : *Fondul European de Dezvoltare Regionala (FEDR), Fondul Social European (FSE), Fondul European de Orientare și Garantare pentru Agricultură (FEOGA) și Instrumentul Financiar de Orientare în domeniul Pescuitului (IFOP).*

Obiectivele care trasează liniile de acțiune ale fondurilor structurale se stabilesc în funcție de principalele priorități identificate în vederea reducerii discrepanțelor economice și sociale la nivel comunitar. Principalele obiective sunt:

- a) *Obiectivul 1: dezvoltarea regiunilor rămase în urmă ;*
- b) *Obiectivul 2: reconversia economică și socială a regiunilor cu dificultăți structurale ;*
- c) *Obiectivul 3: dezvoltarea resurselor umane.*

Pentru ca o regiune să beneficieze de asistență comunitară în cadrul Obiectivului 1 trebuie să se caracterizeze prin următoarele: *nivelul redus al investițiilor, lipsa prestării de servicii pentru afaceri și persoane, infrastructura de bază redusă și o rată a șomajului mai mare decât media U.E..*

Obiectivul 2 se adresează acelor zone care se confruntă cu diverse tipuri de dificultăți socio-economice ce generează o rată ridicată a șomajului ca de exemplu: *evoluția sectorului industrial și sectorului prestării de servicii, declinul activităților tradiționale în zonele rurale, situație de criză în zonele urbane.*

Obiectivul 3 sprijină modernizarea sistemelor de educație și formare, precum și a politicilor de ocupare a forței de muncă pe întreg teritoriul U.E. având în vedere: *combaterea șomajului pe termen lung, integrarea tinerilor pe piața muncii, adaptarea forței de muncă la schimbările de producție.*

Fondul de Coeziune apare ca un instrument special al politicii de solidaritate determinând promovarea progresului economic și social eliminând diferențele care există între standardele de viață la nivelul diferitelor regiuni și state membre. Domeniile în care acționează Fondul de Coeziune sunt protecția mediului înconjurător și rețelele transeuropene asociate infrastructurilor de transport.

Sprijinul financiar nu este structurat pe programe ci pe proiecte, fiecare proiect primind finanțare în proporție de 80-85 % din totalul costurilor eligibile. Proiectele sunt selectate și implementate de către statele membre beneficiare, care sunt responsabile și de managementul și monitorizarea lor financiară.

Fondul de Solidaritate al Uniunii Europene este cel mai nou fond al politicii regionale și a fost înființat în noiembrie 2002 în urma inundațiilor ce au afectat Franța, Germania, Austria și Republica Cehă. Acest fond va fi folosit numai în cazul dezastrelor naturale majore care au repercusiuni importante asupra condițiilor de viață, a mediului înconjurător sau a economiei țărilor afectate. Modalitatea de asistență a acestui fond constă în acordarea unei singure tranșe de finanțare pentru țara sau regiunea solicitantă fiind complementară eforturilor naționale și care nu necesită co-finanțare din partea statului afectat.

Inițiativele comunitare sunt reprezentate de 4 programe special create în vederea realizării obiectivelor prioritare și finanțate din bugetul fondurilor structurale. Fiecare program este finanțat printr-un singur fond din bugetul total alocat fondurilor structurale.

Inițial, pentru perioada 1994-1999 au existat 13 inițiative comunitare, care au fost însă reduse prin reforma din anul 1999 la numai 4 inițiative, pentru creșterea eficienței acțiunii fondurilor structurale:

1. Interreg III, care este finanțat prin FEDR și promovează cooperarea trans-frontalieră, trans-națională și inter-regională.

2. Equal, finanțat prin ESF și susține dezvoltarea de noi modalități pentru combaterea discriminării și inegalităților privind accesul la piața muncii.

3. Leader+, finanțat prin FEOGA promovează dezvoltarea rurală prin sprijinirea inițiativelor grupurilor locale de acțiune (dezvoltarea durabilă).

4. Urban II, finanțat prin FEDR și încurajează strategii inovatoare pentru regenerarea economică și socială a orașelor și zonelor urbane în declin.

În România, conform recomandărilor stipulate în Carta Verde s-au constituit prin liberă asociere, 8 regiuni de dezvoltare, respectiv regiunile: *nord-est, sud-est, sud, sud-vest, vest, nord-vest, centru și București-Ilfov*.

Aceste regiuni sunt formate din grupuri de județe cu profiluri socio-economice complementare, care spre deosebire de unitățile administrativ-teritoriale existente sunt suficient de mari pentru a permite utilizarea mai eficientă a resurselor și pentru a conferi un mecanism eficient de implementare practică a politicilor statelor membre ale Uniunii Europene.

Printre obiectivele specifice urmărite în timpul scurs de la înființarea acestor structuri au fost *definirea unor strategii de dezvoltare regională și elaborarea unui plan de acțiune în vederea implementării acestora, realizându-se analize multicriteriale și evidențindu-se disparitățile teritoriale în nivelul de dezvoltare prin utilizarea unui set de indicatori relevanți care să permită măsurarea intensității proceselor existente și identificarea tendințelor de evoluție*.

Prin sistematizarea tuturor informațiilor s-a obținut un profil al fiecărei regiuni respectiv o imagine globală a spațiului regional, în cadrul căreia au fost delimitate zone cu caracteristici relativ omogene, evidențindu-se totodată zonele în care predomină factorii favorizanți, respectiv restrictivi ai dezvoltării și marcându-se punctele tari și slabe ale zonelor în cauză.

Strategiile de Dezvoltare propuse conțin un set de principii, obiective și priorități de acțiune menite să micșoreze decalajele existente și să imprime o evoluție spre reperi calitative europene dar care să păstreze particularitățile economice, sociale, culturale și geografice ale regiunii.

În strânsă legătură cu dezvoltarea regională se găsește dezvoltarea durabilă.

Conceptul de durabil a apărut în momentul în care oamenii au început să utilizeze și să transforme tot mai mult mediul natural. Consecințele sunt vizibile astăzi în cantitățile resurselor utilizabile precum și în numeroase probleme legate de mediu (distrugerea stratului de ozon, efectul de seră).

Pentru dezvoltare se disting 3 etape: *dezvoltarea pe termen scurt, dezvoltarea pe termen mediu și dezvoltarea pe termen lung.*

Ceea ce diferențiază cele 3 etape sunt obiectivele fixate pentru realizarea scopurilor propuse.

Astfel, dezvoltarea pe termen scurt, se referă la un interval de timp cuprins între 1 și 5 ani și cuprinde obiective care pot fi realizate și care depind de nivelul de dezvoltare prezent al societății precum și de relația pe care aceasta îl are cu mediul.

În cadrul dezvoltării pe termen mediu, se realizează de fapt o prelungire a obiectivelor din primul interval pentru atingerea obiectivelor intermediare în raport cu obiectivele finale, având ca desfășurare o perioadă de timp cuprinsă între 6 și 10 ani.

Dezvoltarea pe termen lung stă la baza dezvoltării durabile deoarece în cadrul intervalului de 10-20 de ani se poate observa corect și realist modul de interferență al omului cu mediul natural. Acest tip de dezvoltare are un pronunțat caracter instrumental, iar prin fondurile sale de solidaritate contribuie la finanțarea altor politici sectoriale cum ar fi: politica agricolă, politica socială, politica de protecție a mediului.

CONCLUZII

Politica de dezvoltare regională este una din politicile cele mai importante și cele mai complexe ale Uniunii Europene, statut ce decurge din faptul că prin obiectivul său de reducere a disparităților economice și sociale existente între diversele regiuni ale Europei, acționează asupra unor domenii semnificative pentru dezvoltare, precum creșterea economică și sectorul IMM-urilor, transporturile, agricultura, dezvoltarea urbană, protecția mediului, ocuparea și formarea profesională, educația, egalitatea de gen etc.

Concepută ca o politică a solidarității la nivel european, politica regională se bazează în principal pe solidaritate financiară, respectiv pe redistribuirea unei părți din bugetul comunitar realizat prin contribuția statelor membre către regiunile și grupurile sociale mai puțin prospere.

Strategia dezvoltării durabile este prezentă ca prioritate a programelor de solidaritate europeană, în special prin accentul pus pe protecția mediului și pe dezvoltarea de măsuri în această direcție.

BIBLIOGRAFIE

1. Antonescu, Daniela, 2003 - *Dezvoltarea regională în România*, Editura OSCAR PRINT, București.
2. Cândea, Melinda, Bran, Florina, Cimpoeru, Irina, 2006 - *Organizarea amenajarea și dezvoltarea durabilă a spațiului geographic*, Editura Universitară, București.
3. Cocean, Pompei, 2000 - *Sisteme teritoriale*, Editura Tehnică, București.
4. Popescu, Claudia-Rodica, 2002 - *Disparități Regionale*, Editura METEOR PRESS, București.